

18. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року: Розпорядження КМУ від 15.03.2006 р. № 145-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/145-2006-%D1%80>

19. Неподалік Запорізької АЕС затримали озброєну групу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/918659-nepodalik-zaporizkoji-aes-zatrimali-ozbroenu-grupu.html>

20. Захоплення об'єкту ГТС в Донецькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.utg.ua/uk/press/news/>

21. Через вибух на газопроводі в Івано-Франківській області відкрито провадження з кваліфікацією «теракт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/917865-cherez-vibuh-na-gazoprovodi-v-ivano-frankivskiy-oblasti-vidkrito-provadjennya-z-kvalifikatsieyu-terakt.html>

22. Київ звернеться до Стокгольмського суду щодо захоплення РФ «Чорноморнафтогазу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/energetics/917539-kijiv-zvernetsya-do-stokgolmskogo-sudu-schodo-zahoplennya-rf-chornomornaftogazu.html>

23. Прокуратура відкрила кримінальну справу щодо захоплення «Чорноморнафтогазу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/03/16/7019017/>

24. Захист енергетичної інфраструктури: аналіз української законодавчої бази. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1568/>

25. Богоненко В. А. Правовое регулирование доставки газа магистральными трубопроводами: монография / В. А. Богоненко. – Мн. : УП «Технопринт», 2004. – 216 с.

** Міронюк Ігор Миколайович – аспірант кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.*

УДК 341. 232

Віктор Муравйов *

ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ І ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Статтю присвячено комплексному аналізу механізмів реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом у внутрішньому правопорядку України та визначенню кроків з удосконалення його правової основи.

Ключові слова: Конституція України, право ЄС, Договір про асоціацію, імплементація, правовий механізм.

Муравьев В. И. Правовые инструменты реализации Соглашения об ассоциации между Украиной и Европейским и законодательство Украины.

Статья посвящена анализу механизмов реализации Соглашения об ассоциации между Украиной и Европейским союзом во внутреннем правопорядке Украины и определению шагов по усовершенствованию его правовой основы.

Ключевые слова: Конституция Украины, право ЕС, Договор об ассоциации, имплементация, правовой механизм.

Muraviov V. I. Legal Instruments of the Realization of the Association Agreement between Ukraine and the European Union and the Legislation of Ukraine.

The article is devoted to the analysis of the mechanisms of the realization of the Association Agreement between Ukraine and the European Union in the internal legal order of Ukraine and determining of the steps for the improvement of its legal bases.

Keywords: Constitution of Ukraine, EU law, Association Treaty, implementation, legal mechanism.

Угоду про асоціацію між Україною та Європейським союзом (ЄС) і його державами-членами (УА) можна віднести до нового покоління угод ЄС про співпрацю з третіми країнами [1]. Це перша угода про асоціацію з європейською країною, укладена після набрання чинності Лісабонськими редакціями Римського і Маастрихтського договорів. Вона великою мірою відбиває кардинальні зміни, які були внесені до Лісабонських редакцій установчих договорів про ЄС (ДЄС) і про функціонування ЄС (ДФЄС) [2]. Усе це дало можливість поширити співпрацю в рамках асоціації між Україною та ЄС на нові сектори і залучити до співробітництва нові органи і агенції Союзу.

Набуття чинності УА знаменує перший етап інтеграції України у ЄС шляхом створення зони вільної торгівлі між обома сторонами. УА є складовою права Євросоюзу, а її положення мають пріоритет відносно внутрішнього права держав-членів ЄС. Водночас, УА стає частиною законодавства України і її реалізація передбачає широке застосування права ЄС у правопорядку України. Це ставить перед Україною складне завдання стосовно створення нових правових інструментів для регулювання співпраці з Євросоюзом та удосконалення правової основи для їх застосування.

УА є широкомасштабною угодою, яка налічує 485 статей. Включення до УА значної кількості сфер співпраці обумовлює необхідність реалізації її положень за допомогою цілої низки правових інструментів. Вони включають насамперед міжнародні угоди, законодавчі та інші нормативні акти України, визнання Україною законодавчих актів ЄС, визнання Україною рішень Суду ЄС. Окрім цього УА містить низку положень, запозичених з установчих договорів про ЄС, а також значну кількість включених до додатків УА актів інститутів Євросоюзу. При їх реалізації Україна має враховувати відповідну практику ЄС в цих сферах.

Преамбула УА закріплює деякі положень установчих договорів про Європейський союз та функціонування Європейського союзу. Йдеться, насамперед, про спільні цінності Союзу (ст. ст. 2 та 3 ДЕС). Окрім поваги до демократичних принципів, верховенства права, прав людини і фундаментальних свобод, включно з правами національних меншин, недискримінації меншин, поваги різноманітності, людської гідності у УА до них додані принцип хорошого управління, дотримання принципів ринкової економіки, що має полегшувати участь України у європейських політиках.

Інструментами політичної асоціації стають політичний діалог між сторонами, співпраця та зближення у сфері зовнішньої політики та політики безпеки.

Україна має реалізувати положення УА щодо необхідності ратифікації нею Римського статуту про створення Міжнародного кримінального суду (ст. 8). Вирішення цього питання вірогідно вимагатиме внесення поправок до Конституції України, що певною мірою може ускладнити його розв'язання.

Важливе значення для України має співпраця з Євросоюзом у сфері юстиції, свободи та безпеки (Розділ III). УА підтвердив, що рух осіб між ЄС та Україною має регулюватися діючими угодами про реадмісію 2007 р. [3], спрощення видачі віз 2007 р. [4], а також шляхом поступового запровадження для громадян України безвізового режиму, визначеного у Плані дій щодо лібералізації візового режиму 2010 р. (ст. 19) [5].

У цей же розділ III включені положення про статус працівників-громадян України в ЄС (ст. 17). Україна має регулювати питання допуску до праці для своїх громадян на ринку ЄС на основі двосторонніх міжнародних договорів з кожною державою-членом Союзу (ст. 18).

Передбачено, що Рада Асоціації шляхом ухвалення відповідних актів може передбачити для працівників з України більш сприятливі умови перебування на території Союзу, включно з допуском до професійної підготовки.

Питання соціального забезпечення чи виплати пенсій або інших видів допомоги без внесків, в УА не згадується. Вірогідно вони повинні регулюватися міжнародними договорами.

Лібералізація візового режиму відкриє можливості для вільного руху з України в ЄС підприємців, провайдерів послуг та інших категорій осіб, пов'язаних з виробництвом.

Основну увагу УА приділяє економічному співробітництву. В УА передбачено поступове запровадження ЗВТ протягом максимум 10 років. ЗВТ має бути створена у відповідності зі ст. XXIV ГАТТ/СОТ.

Лібералізація торгівлі в межах ЗВТ має здійснюватись, насамперед, завдяки скасуванню митних зборів та інших нарахувань. Поняття мита та додаткових нарахувань містяться у ст. 27 УА.

Згідно з УА Україна має дотримуватись тарифної номенклатури товарів, яка базується на положеннях Конвенції про гармонізовану систему опису і кодування товарів, ухвалену в рамках Всесвітньої митної організації (ВМО) у 1983 р. (ст. 28).

Скасування мита на імпорт розтягнуто на 5 років. При цьому сторони не повинні вводити нові мита (ст.ст. 29, 30). Що стосується експорту, то на нього заборонені мито, податки і заходи еквівалентної дії (ЗЕД). Україні надається перехідний період для їх ліквідації. Однак Україні залишена можливість застосування тимчасових захисних заходів (ст. 31).

Стосовно нетарифних заходів, то сторони мають застосовувати для товарів іншої сторони національний режим (НР).

На сферу торговельних відносин між сторонами розповсюджується також захисний режим ГАТТ. УА дозволяє сторонам використання захисних заходів в торгівлі. Правовий механізм захисту інтересів національних виробників регулюється угодами ГАТТ/СОТ – Угодою про захисні заходи, Антидемпінговою угодою, Угодою про субсидії і компенсаційні заходи (ст.ст. 40, 46).

Дуже важливою для України є обмеження або скасування технічних бар'єрів у торгівлі. З метою регулювання цих питань Угода СОТ про технічні бар'єри у торгівлі (ТБТ) та Угода СОТ про застосування санітарних та фітосанітарних заходів мають бути інкорпоровані в УА (ст. 54).

Передбачено також заохочення участі України у європейських організаціях зі стандартизації, а також координація позицій України та ЄС у Європейській економічній комісії ООН.

Головним інструментом реалізації УА є гармонізація законодавства України з правом ЄС. У вступній частині УА наголошується на взаємозалежності економічної інтеграції і створення ЗВТ між Україною та ЄС, а також підкреслюється важлива роль у процесі формування ЗВТ гармонізації законодавства України з основними елементами *acquis* ЄС [6].

Механізм гармонізації законодавства схожий з тим, який запроваджений в Угоді про Європейський економічний простір (СЕР) [7]. В додатках до УА містяться списки Актів ЄС з положеннями яких Україна має гармонізувати своє законодавство.

Однак, на відміну від СЕР УА з Україною не передбачає прямої дії положень регламентів ЄС, які містяться у додатках до УА у внутрішньому правопорядку України. Проте Україна може запровадити схожий механізм реалізації шляхом відсилки у внутрішньому законодавстві до актів ЄС, або шляхом інкорпорації у національне законодавство окремих положень або цілих блоків норм права Євросоюзу.

В УА передбачені різні способи гармонізації законодавства України з правом ЄС. У сфері технічних правил, стандартів та оцінки відповідності (ст. 56) з метою нівелювання впливу ТБТ на торгівлю Україна бере на себе зобов'язання вжити необхідних заходів для поступового забезпечення відповідності її законодавства з законодавством Союзу та виконувати принципи і практики, встановлені у рішеннях та регламентах ЄС. Україна зобов'язується інкорпорувати відповідний *acquis* ЄС у своє внутрішнє законодавство, провести з цією метою адміністративну і інституційну реформу. Установи України, які займаються цими питаннями, мають брати повноцінну участь у відповідних європейських і міжнародних організаціях. Більш того, Україна має поступово транспонувати (ввести) зведення європейських стандартів (*EN*) в якості національних стандартів. Після здійснення Україною гармонізацій цих заходів у Протокол до УА з часом має бути включена Угода СОТ щодо оцінки відповідності і допуску промислових виробів.

Основні положення УА, які регулюють відносини сторін у галузі конкуренції, передбачають створення умов для конкуренції, які існують в Євросоюзі. У цьому зв'язку відповідні положення УА (ст.ст. 253, 256) безпосередньо відсилають до статей ДФЄС, які регулюють конкуренцію на спільному ринку (ст. ст. 101, 102 та 106), а також до положень регламентів ЄС.

Право ЄС поширюється також на надання державної допомоги, яка має здійснюватися відповідно до обов'язкових стандартів, визначених у директивах ЄС (Додаток ХХІХ). Для тлумачення положень УА стосовно державної допомоги повинні застосовуватися критерії, закріплені у ст. ст. 93, 106, 107 ДФЄС, включно з відповідними тлумаченнями, наданими Судом ЄС, а також у актах вторинного законодавства, рамкових керівних засадах та інших адміністративних актів, діючих в Союзі (ст. 264).

У сфері захисту інтелектуальної власності згідно з положеннями ст. ст. 161, 221, 228 УА сторони діють відповідно до низки міжнародних конвенцій.

УА передбачає створення спеціального інституційного механізму в сфері регулювання торговельних відносин. До його основних елементів можна віднести: діалог щодо захисту торгівлі на рівні експертів, який функціонує на основі *ad hoc*; механізм вирішення суперечок. Для врегулювання суперечок УА передбачає використання різних способів: проведення консультацій, арбітраж. Рішення арбітражної палати є обов'язковими (ст. 311).

Якщо суперечка стосується питань тлумачення актів інститутів ЄС в сфері регуляторного зближення, арбітраж звертається до Суду ЄС для отримання його рішення по даному питанню. У цьому випадку арбітражне рішення не виноситься поки Суд ЄС не надасть свого рішення. Рішення Суду ЄС є обов'язковим для арбітражу (ст. 322).

Поки що залишається під питанням правовий механізм реалізації актів органів асоціації. Маються на увазі, насамперед, рішення Ради та Комітету асоціації. Відповідний механізм в Україні поки ще не вироблений. Те саме стосується європейських стандартів (*EN*). Україна має транспонувати (ввести) зведення технічних правил, стандартів та оцінки відповідності ЄС в якості національних стандартів. Проте не ясно, яким чином це буде зроблено.

Ефективне використання правових інструментів реалізації УА вимагає створення в Україні відповідних правових передумов.

Певні передумови для застосування положень права Євросоюзу у правопорядку України вже існують, проте вони вимагають свого удосконалення і реформування. Йдеться, насамперед, про Конституцію України, а також цілу низку діючих законодавчих актів.

Відповідно до ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, які були схвалені Верховною Радою, є частиною національного законодавства країни [8]. Це положення Конституції надає нормам схвалених Верховною Радою міжнародних договорів статус норм національних законів. З іншого боку, ст. 9 Конституції створює засади для безпосереднього застосування норм міжнародних договорів у національному правопорядку України.

Однак положення ст. 9 Конституції України не надають нормам міжнародних договорів, безумовного пріоритету по відношенню до норм національного права.

Положення про перевагу норм міжнародного права були розвинуті у ухваленому 10 грудня 1992 р. Законі України «Про дію міжнародних договорів на території України». У вступній частині цього документу був закріплений загальний принцип примату міжнародного права над внутрішнім законодавством, який викладений наступним чином: встановити, що укладені і належним чином ратифіковані Україною міжнародні договори становлять невід'ємну частину національного законодавства України і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства [9].

Такий статус міжнародних договорів у національному законодавстві був підтверджений у Законі України «Про міжнародні договори України» 2004 р. Але в цьому законодавчому акті більш чітко викладені положення щодо примату міжнародного права. З цією метою застосовується таке формулювання: «1. Укладені та належним чином ратифіковані міжнародні договори України становлять невід'ємну частину національного законодавства України і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. 2. Якщо міжнародним договором України, укладання якого відбулося у формі закону, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України, то застосовуються правила міжнародного договору України» [10].

Вбачається, що положення про визнання примату міжнародних норм стосовно національного законодавства мають бути віднесені до фундаментальних положень і їхнє застосування не може обмежуватись тільки регулюванням відносин на рівні звичайних законів та мати юридичну силу звичайного закону.

Конституція ж України закріпила лише положення про включення частини міжнародних угод у національне законодавство, але нічого не говорить про примат міжнародних норм по відношенню до норм національного права, а також про порядок застосування положень міжнародного права у національному порядку України.

У інших законодавчих актах України використовується традиційна для положень багатьох законів радянського часу формула про застосування норм міжнародного договору у випадку колізії з нормами національного законодавства (наприклад, у ст. 17 Закону України «Про міжнародні договори» 1991 р., ст. 6 Закону України «Про режим іноземного інвестування» 1996 р. [11], ст. 27.4 Закону України «Про стандартизацію» 2014 р. [12] тощо). При цьому, однак, треба мати на увазі, що ці колізійні норми стосуються тільки конкретних законів, а не вирішують проблему взаємодії між національним правом України та міжнародним правом в цілому.

Конституція України зовсім не згадує акти міждержавних об'єднань, хоча їх значення у правовому регулюванні міжнародного співробітництва між Україною та Євросоюзом є ключовим для створення зони вільної торгівлі між сторонами.

Що стосується значення інших законодавчих актів України для вирішення питання про статус актів міжнародних організацій у національному правопорядку України, то у ст. 27 Закону України «Про поштовий зв'язок» 2001 р., говориться: Національний оператор у порядку, визначеному законодавством України, підтримує співробітництво з операторами поштового зв'язку інших держав, забезпечує виконання рішень, визначених нормативними актами Всесвітнього поштового союзу, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України» [13]. З цього положення може впливати, що тут йдеться про забезпечення виконання постанов Всесвітнього поштового конгресу (ВПС) у формі рішень. Якщо ж це постанови органів ВПС, то не зрозуміло, які правові засади визначають повноваження Верховної Ради на надання згоди на обов'язковість цих актів, оскільки Конституція України згадує тільки міжнародні угоди. З іншого боку, формулювання ст. 27 може свідчити про певні зміни у підходах до визначення статусу постанов органів міжнародних організацій у національному правопорядку України, тобто про можливість їхнього застосування національними органами у порядку, визначеному законодавством України.

Одним з ефективних способів забезпечення виконання Україною своїх міжнародно-правових зобов'язань по УА може стати безпосереднє застосування міжнародно-правових норм національними судовими органами.

Одним з аргументів за включення національних судових установ у процес застосування положень міжнародних угод у національному правопорядку може бути той, що європейський вибір України передбачає необхідність враховувати практику, яка існує у державах-членах Євросоюзу і свідчить про ключову роль національних судів цих країн у забезпеченні ефективного функціонування структур Євросоюзу. Визнання

примату права Євросоюзу по відношенню до внутрішнього права держав-членів та прямої дії його положень у їх внутрішніх правопорядках передбачає вжиття заходів, які б забезпечували максимально ефективну дію його норм. Слід також зазначити, що доктрина прямої дії поширюється й на міжнародні договори. Зокрема, це стосується міжнародних угод, укладених ЄС з країною-не членом, коли, виходячи з тексту такої угоди, її мети та характеру, положення міжнародної угоди містять чіткий та ясний обов'язок, який не потребує при його імплементації чи дії ухвалення будь-якого додаткового правового акту [14].

Доктрини примату та прямої дії положень права Євросоюзу означають, що забезпечувати ефективність дії права ЄС повинні всі органи держав-членів, але головну роль у цьому процесі відіграють національні суди, оскільки переважно вони, а не судові установи ЄС, здійснюють юридичний захист прав фізичних та юридичних осіб шляхом прямого застосування положень права Євросоюзу. Тим самим національні суди виступають одним з правових гарантів реалізації основних завдань та цілей європейської інтеграції в рамках структур Євросоюзу. А наслідком залучення національних судових органів до забезпечення виконання положень права Євросоюзу, які мають характер прямої дії, є більша юридична стабільність та юридична певність в процесі здійснення європейської інтеграції структурами ЄС [15, с. 26].

Шляхом включення УА у внутрішній правопорядок України закладаються тільки можливості для застосування національними судами України положень цієї угоди, які не вимагають для своєї реалізації ухвалення актів з імплементації. Але реалізація цих можливостей безпосередньо залежить від розуміння судами України важливості і необхідності з точки зору права прийняття до розгляду відповідних звернень. Крім того, не можна виключати ухвалення Україною спеціального імплементаційного акту, яким буде створений механізм застосування положень міжнародних договорів, включно з УА, національними судами.

На можливість застосування судами положень міжнародних угод націлює й ст. 9 Конституції України, що містить норму, згідно з якою чинні міжнародні договори, схвалені Верховною Радою, стають частиною національного законодавства країни. В Конституції також закріплене поняття прямої дії її положень (ст. 8), яке, якщо його тлумачити у зв'язку зі ст. 9, надає можливість прямого застосування норм міжнародного права у випадках, коли їм суперечать норми внутрішнього права. Було б бажано чітко визначити механізм застосування договірних зобов'язань України у законодавчому акті або підтвердити це судовою практикою.

Створення правових передумов для інтеграції України у Євросоюз вимагає вирішення на національному рівні й проблеми вибору способів реалізації Україною своїх міжнародних зобов'язань.

Після завоювання Україною незалежності у неї, як у європейської країни, яка дотримується верховенства права і інших демократичних принципів, з'явилися можливості зайняти самостійну позицію у вирішенні проблеми імплементації норм міжнародного права у національний правопорядок, використовуючи при цьому належним чином досвід інших держав і міжнародний досвід в цілому. Логічним кроком після визнання пріоритету за міжнародним правом по відношенню до національного законодавства, який ознаменував певний відхід від традиційного для радянських часів підходу до способу імплементації міжнародного права у національному правопорядку у вигляді трансформації, стала загальна інкорпорація (рецепція) норм міжнародних договорів шляхом включення відповідних положень до Конституції та деяких законодавчих актів (Закон України «Про міжнародні договори України», Закон України «Про дію міжнародних договорів на території України» тощо), в яких схвалені належним чином міжнародні договори, визнавалися частиною національного законодавства. Треба відмітити, що шляхом інкорпорації на основі спеціально ухваленого закону у правопорядки деяких держав-членів, котрі дотримуються дуалістичної концепції до співвідношення міжнародного та національного права, були введені норми права Євросоюзу [16, с. 231 – 242; 17; с. 346].

Таким чином, в Україні здійснюється законодавча діяльність, спрямована на вироблення оптимального підходу до вирішення проблеми співвідношення міжнародного і внутрішнього права. При цьому міжнародному договірному праву надається пріоритет по відношенню до національного законодавства щодо дії міжнародних договорів у внутрішньому правопорядку. Проте засоби забезпечення цього вимагають подальшого удосконалення та, можливо, універсалізації. Особливо це стосується проблеми застосування загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права у внутрішньому правопорядку та судовій практиці. Можливо для цього теж треба ухвалити законодавчий акт, який би забезпечив використання цієї категорії міжнародно-правових норм правозастосовчими органами. Це є важливим для заповнення прогалін в законодавстві України і для включення до нього положень, які стосуються дії норм звичаєвого міжнародного права у внутрішньому праві.

Усе це у повній мірі відноситься і до дії положень права Євросоюзу в національному правопорядку України, зокрема УА. Норми права Союзу, такі, як УА, не отримують переваги над нормами внутрішнього права, оскільки застосування таких норм частково залежить від позиції національного законодавця і повністю – від практики національних судів. Подальший розвиток процесів інтеграції України у Європейський союз вимагає внесення змін у національне законодавство з метою створення у внутрішньому правопорядку України умов для дії в ньому законодавства інтеграційних структур Євросоюзу.

Матеріальною прогалиною в законодавстві України включно з Конституцією, є відсутність вирішення питання про статус актів міжнародних організацій у національному правопорядку країни. Але подальший розвиток інтеграції України у Євросоюз обов'язково вимагатиме внесення відповідних положень у національне законодавство з тим, щоб створити передумови для дії вторинного законодавства Євросоюзу у національному правопорядку країни, оскільки його застосування передбачає УА (ст. ст. 56, 96, 153).

«Євроінтеграційна» стаття в Конституції України була б дуже доцільною. Декларація про державний суверенітет України 1990 р. містить положення про те, що «Українська РСР виступає рівноправним учасником міжнародного спілкування, активно сприяє зміцненню загального миру і міжнародної безпеки, безпосередньо бере участь у загальноєвропейському процесі та європейських структурах». Тим самим, хоч і в загальному вигляді, встановлюються деякі засади зовнішньополітичної діяльності, чого бракує редакції чинної Конституції України. Положення про європейський вибір України потрібно закріпити і в преамбулі або у розділі I Конституції, що сприяло б наступності у її зовнішній і внутрішній політиці, незалежно від зміни політичних сил при владі, та послідовності у поступальному розвитку нашої держави.

Подальша інтеграція України у Євросоюз вимагатиме вдосконалення її правових механізмів, які б забезпечували реалізацію Україною своїх міжнародно-правових зобов'язань, включно з тими, що впливають з положень про співробітництво з Євросоюзом. На нашу думку процес реформування законодавства України вимагатиме подальших кроків, як більш чітке формулювання примату норм міжнародного права стосовно норм внутрішнього права; удосконалення юридичної техніки застосування міжнародно-правових норм, використовуючи досвід держав-членів Євросоюзу у сфері загальної рецепції права ЄС і практики її застосування у внутрішньому праві цих держав. Усе це допоможе створити ефективний національний механізм імплементації норм міжнародного права у внутрішньому правопорядку України, що наблизить країну досягнення своєї стратегічної мети – інтеграції у Європейський союз.

Список використаних джерел:

1. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one Part, and Ukraine, of the other Part [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://glavcom.ua/pub/2012_11_19_EU_Ukraine_Association_Agreement_English.pdf.
2. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EN:HTML>.
3. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб : Закон України від 15 січня 2008 року № 116-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 9. – Ст. 86.
4. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз : Закон України від 15 січня 2008 року № 117-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 10. – Ст. 86.
5. План дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/494/2011>
6. Визначення *acquis communautaire* див.: Muraviov V. The *Acquis Communautaire* as a Basis for the Community Legal Order / Muraviov V. // *Miskolc Journal of International Law*. – 2007. – V.4. – № 2. – P. 14.
7. Decision 94/1/CE of the Council and the Commission of 13 December 1993 on the conclusion of the Agreement on the European Economic Area between the European Communities, their Member States and the Republic of Austria, the Republic of Finland, the Republic of Iceland, the Principality of Liechtenstein, the Kingdom of Norway, the Kingdom of Sweden and the Swiss Confederation, 3.1.1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/living_and_working_in_the_internal_market/em0024_en.htm
8. Конституція України від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
9. Про дію міжнародних договорів на території України : Закон України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1953-12>
10. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. № 1323-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
11. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>
12. Про стандартизацію : Закон України від 05.06.2014 р. № 1315-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>
13. Про поштовий зв'язок : Закон України від 04.10.2001 р. № 2759-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2759-14>
14. Case 12/ 86, Demirel [1987] ECR 3719 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61989CJ0192>

15. Угода про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством: Заснування та діяльність компаній. – К., 1999. – 39 с.
16. Berman G. Cases and Materials on European Community Law / Berman G., Goebel R., Fox E. – St. Paul, Minn., 1993. – 1218 p.
17. The Ratification of the Maastricht Treaty. Issues, Debates and Future Implications / Edited by F. Lausen and S. Vanhoonacker. – Dordrecht 1994. – 543 p.

** Муравйов Віктор Іванович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри порівняльного і європейського права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.*

УДК 341.231.14 : 341.17

Наталія Мушак *

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ВІЗОВОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В МЕЖАХ ШЕНГЕНСЬКОГО ПРОСТОРУ

Статтю присвячено аналізу правових засад формування Візової інформаційної системи ЄС. Проаналізовано основні положення правових документів ЄС щодо діяльності та структури Візової інформаційної системи. Визначено уповноважені органи та інституції, що мають право доступу до системи візових даних. Досліджено практичне застосування Візової інформаційної системи в певних регіонах світу.

Ключові слова: Шенгенський простір, спільна візова політика, правові інструменти, візова інформаційна система, уповноважені органи.

Мушак Н. Б. Правовые основы формирования Визовой информационной системы Европейского Союза в пределах Шенгенского пространства.

Статья посвящена анализу правовых основ формирования Визовой информационной системы ЕС. Проанализированы основные положения правовых документов ЕС относительно деятельности и структуры Визовой информационной системы. Определены уполномоченные органы и учреждения, имеющие право доступа к системе визовых данных. Исследовано практическое применение Визовой информационной системы в определенных регионах мира.

Ключевые слова: Шенгенское пространство, общая визовая политика, правовые инструменты, визовая информационная система, уполномоченные органы.

Mushak N. B. Legal Basis for the Formation of the Visa Information System of the European Union within the Schengen Area.

The article is devoted to the analysis of legal principles of establishing of the Visa Information System. The article analyses the EU legal instruments on the operation and structure of the Visa Information System. The article defines the empowered authorities and institutions that have access to the Visa Information System. The article analyses practical application of the Visa Information System in certain regions of the world.

Keywords: Schengen Area, the Common Visa Policy, Legal Instruments, Visa Information System, Empowered Authorities.

Кожного року територію держав-членів Європейського Союзу перетинає близько 1,3 млн. осіб. При цьому тенденція щодо перетину кордонів європейського континенту як легальними, так і нелегальними іммігрантами, постійно зростає. В межах кордонів ЄС громадяни держав-членів організації користуються свободою пересування осіб. В той же час для створення сприятливих умов для функціонування ринку праці в Євросоюзі і запобігання напливу іммігрантів з третіх країн Союз створив Шенгенський простір. На сьогодні 26 країн Європи формують Шенгенський простір (з них 22 держави-члени ЄС): Бельгія, Чехія, Данія, Німеччина, Естонія, Греція, Іспанія, Франція, Італія, Латвія, Литва, Люксембург, Угорщина, Мальта, Нідерланди, Австрія, Польща, Португалія, Словаччина, Словенія, Фінляндія, Швеція і 4 держави – нечлени ЄС – Швейцарія, Ліхтенштейн, Норвегія та Ісландія.

Держави-учасниці Шенгенського простору ухвалюють єдині спільні правові норми та заходи, пов'язані із скасуванням контролю на зовнішніх кордонах; гармонізацією умов в'їзду та видачею короткострокових віз; процедурою перетину особами зовнішніх кордонів держав-членів ЄС; співпрацею судових та поліцейських органів держав-членів ЄС; створенням Шенгенської інформаційної системи, Візової інформаційної системи